

НА ЗМІЙНОМУ ОСТРОВІ

Розділ перший РОЗБІЙНИЦЬКА ВАТАГА

Мені не раз доводилось чути від батька, та й від мачухи, що я мав лише сім років, коли померла моя мати. Але я й досі пам'ятаю, як батько, тітка, вся наша рідня побивалася над її тілом. Почувши те голосіння, я теж заплакав. Тоді тітка взяла мене на руки, наче немовля, понесла в садок і заходилася мене заспокоювати. Сусіди, що походились до нас, гладили мене по голові й сумовито казали: «Нещасний сирітка». Все те я пам'ятаю так виразно, наче ті події сталися вчора.

Потім одного дня до нашого будинку під'їхала запряжена кіньми коляска. В ній сиділи мій батько, мачуха і дехто з родичів. Наче зараз бачу, як батько вийшов з коляски, допоміг вийти мачусі, і вони разом зішли на веранду. Мачуха дивилася собі під ноги. Згодом од сільських плетух я довідався, що батько одружився з мачухою всього через рік після смерті моєї матері.

Що мачуха, то не рідна мати, — я відчув дуже швидко. Мачуха менше мене любила і значно менше про мене дбала. Але батька вона любила більше, ніж моя небіжчиця-мати, і була з ним набагато лагідніша. Сусідки запевняли, що вдача у мачухи зовсім не така, як у матері, що вона холодніша й скупіша. Що саме вони мали на увазі, я зрозумів, коли трохи підріс. Вона трусилася над кожним шелягом, який їй давав на господарство батько, і щодня сварила служницю за те, що в домі витрачається надто багато харчів. Покуштувавши чаю і вважаючи, що він занадто солодкий, вона сердито кричала: «Як ви смієте класти стільки цукру!» Їсти служницям вона завжди давала сама, щодня приходячи задля цього на кухню. Щоб одержати добавку, потрібний був її особливий дозвіл.

НА ЗМІЙНОМУ ОСТРОВІ

Розділ перший РОЗБІЙНИЦЬКА ВАТАГА

Мені не раз доводилось чути від батька, та й від мачухи, що я мав лише сім років, коли померла моя мати. Але я й досі пам'ятаю, як батько, тітка, вся наша рідня побивалася над її тілом. Почувши те голосіння, я теж заплакав. Тоді тітка взяла мене на руки, наче немовля, понесла в садок і заходилася мене заспокоювати. Сусіди, що походились до нас, гладили мене по голові й сумовито казали: «Нещасний сирітка». Все те я пам'ятаю так виразно, наче ті події сталися вчора.

Потім одного дня до нашого будинку під'їхала запряжена кіньми коляска. В ній сиділи мій батько, мачуха і дехто з родичів. Наче зараз бачу, як батько вийшов з коляски, допоміг вийти мачусі, і вони разом зішли на веранду. Мачуха дивилася собі під ноги. Згодом од сільських плетух я довідався, що батько одружився з мачухою всього через рік після смерті моєї матері.

Що мачуха, то не рідна мати, — я відчув дуже швидко. Мачуха менше мене любила і значно менше про мене дбала. Але батька вона любила більше, ніж моя небіжчиця-мати, і була з ним набагато лагідніша. Сусідки запевняли, що вдача у мачухи зовсім не така, як у матері, що вона холодніша й скупіша. Що саме вони мали на увазі, я зрозумів, коли трохи підріс. Вона трусилася над кожним шелягом, який їй давав на господарство батько, і щодня сварила служницю за те, що в домі витрачається надто багато харчів. Покуштувавши чаю і вважаючи, що він занадто солодкий, вона сердито кричала: «Як ви смієте класти стільки цукру!» Їсти служницям вона завжди давала сама, щодня приходячи задля цього на кухню. Щоб одержати добавку, потрібний був її особливий дозвіл.

Гроші, які їй щастило заощадити, вона давала в борг, беручи за це в місяць п'ять процентів з рупії, що становило шістдесят процентів річних.

Батько, який мав з своєї торгівлі поганенький зиск, дуже зрадив, коли дізнався, як мачуха використовує заощаджені гроші, і навіть дав їй сто рупій для збільшення обігового капіталу.

Приблизно через рік після весілля в мачухи народився син. Коли йому сповнилося три роки, мені було майже одинадцять. Хоч мачуха любила мене набагато менше, ніж мати, я не можу сказати, що вона ставилась до мене погано. І дивна річ: любов мачухи до мого брата, найменші її прояви викликали в моїй душі болісне почуття ревнощів. Саме ці ревнощі, а не переваги, що їх мав порівняно зі мною її рідний син, і спричинялись до того, що нової батькової дружини я не любив.

Весь час відчуваючи мою ворожість, мачуха поступово почала ставитись до мене гірше. Щоправда, причиною цього могло бути й те, що ріс її власний син. Але хоч як там було, мачуха анітрохи не завинила в тому, що я став босяком. Втім, якби моя мати не вмерла так рано, я, мабуть, був би кращий. Очевидно, тут не останню роль відіграли особливості батькової вдачі, яку я успадкував: батько мій був страшенно норовистою і впертою людиною.

Я не любив ходити до школи, не любив книжок. Мені більше подобалось бити байдики, грати в різні ігри, купатись у річці або в морі. В школі я дуже часто бився, чіплявся навіть до великих хлопців і не один раз повертався додому з роз'юшеним носом. Матері хлопців, яких я бив, приходили скаржитись на мене моему батькові, і тоді він лупцював мене.

Мачуха кожного дня картала мене за мою погану поведінку, але я був певен, що вона ніколи не просила батька бити мене і, звичайно ж, ніколи не раділа, коли він мене шмагав. Втім, такі засоби впливу на мене анітрохи не діяли.

Гроші, які їй щастило заощадити, вона давала в борг, беручи за це в місяць п'ять процентів з рупії, що становило шістдесят процентів річних.

Батько, який мав з своєї торгівлі поганенький зиск, дуже зрадив, коли дізнався, як мачуха використовує заощаджені гроші, і навіть дав їй сто рупій для збільшення обігового капіталу.

Приблизно через рік після весілля в мачухи народився син. Коли йому сповнилося три роки, мені було майже одинадцять. Хоч мачуха любила мене набагато менше, ніж мати, я не можу сказати, що вона ставилась до мене погано. І дивна річ: любов мачухи до мого брата, найменші її прояви викликали в моїй душі болісне почуття ревнощів. Саме ці ревнощі, а не переваги, що їх мав порівняно зі мною її рідний син, і спричинялись до того, що нової батькової дружини я не любив.

Весь час відчуваючи мою ворожість, мачуха поступово почала ставитись до мене гірше. Щоправда, причиною цього могло бути й те, що ріс її власний син. Але хоч як там було, мачуха анітрохи не завинила в тому, що я став босяком. Втім, якби моя мати не вмерла так рано, я, мабуть, був би кращий. Очевидно, тут не останню роль відіграли особливості батькової вдачі, яку я успадкував: батько мій був страшенно норовистою і впертою людиною.

Я не любив ходити до школи, не любив книжок. Мені більше подобалось бити байдики, грати в різні ігри, купатись у річці або в морі. В школі я дуже часто бився, чіплявся навіть до великих хлопців і не один раз повертався додому з роз'юшеним носом. Матері хлопців, яких я бив, приходили скаржитись на мене моему батькові, і тоді він лупцював мене.

Мачуха кожного дня картала мене за мою погану поведінку, але я був певен, що вона ніколи не просила батька бити мене і, звичайно ж, ніколи не раділа, коли він мене шмагав. Втім, такі засоби впливу на мене анітрохи не діяли.

Коли мачуха готувала що-небудь смачне, вона завжди лишала більшу частину для батька, але неодмінно давала трохи й мені. Я ж у свою чергу ділився з слугами, які після смерті моєї матері були до мене особливо ласкаві. В ті дні, коли батько з нами не обідав, я їв на кухні разом з ними, сидячи на старому рипучому стільці. Наших слуг, яких мачуха так часто лаяла і навіть била, я дуже жалів.

Разом з челяддю в нашому домі жив хлопчик років на три старший від мене, його мати, дуже бідна жінка, доводилась моєму батькові якоюсь далекою родичкою. Але для мене цей хлопчик був не слугою, а другом, і я його любив. Звали його Джінапала, проте я пестливо називав «Джінна». Він з ранку до вечора грався зі мною, і користі з нього в домі не було майже ніякої. Часто бувало так, що він стояв на вулиці і чекав, коли я повернуся з школи.

На півдорозі між нашим будинком і школою була стара покинута амбалама. [АМБАЛАМА — місце для відпочинку біля до роги.] За чорною від грязюки кам'яною огорожею росло кілька кокосових пальм. Джінна видирався на дерево, зривав ще зелені кокосові горіхи й кидав їх униз, я роздавав їх хлопцям.

Повернувшись додому, я жбурляв підручники й грифельну дошку на стіл чи на ліжку й біг на вулицю гратися з своїми друзями.

Джінна, якого не лякала лайка й погрози моєї мачухи, був, звичайно, зі мною.

Найбільше ми любили гратися на неширокій смужці піску край густого гаю. Недалеко від того місця був і ставок, до якого вранці йшли купатись селяни. Надвечір до джерела на березі ставка приходили по воду заміжні жінки й дівчата з небагатих родин і слуги заможних хазяїв. Приходили вони туди не поодинці, а вчотирьох чи вп'ятьох. Вони весело про щось гомоніли, потім набирали повні глеки води й розходились по домівках.

Коли мачуха готувала що-небудь смачне, вона завжди лишала більшу частину для батька, але неодмінно давала трохи й мені. Я ж у свою чергу ділився з слугами, які після смерті моєї матері були до мене особливо ласкаві. В ті дні, коли батько з нами не обідав, я їв на кухні разом з ними, сидячи на старому рипучому стільці. Наших слуг, яких мачуха так часто лаяла і навіть била, я дуже жалів.

Разом з челяддю в нашому домі жив хлопчик років на три старший від мене, його мати, дуже бідна жінка, доводилась моєму батькові якоюсь далекою родичкою. Але для мене цей хлопчик був не слугою, а другом, і я його любив. Звали його Джінапала, проте я пестливо називав «Джінна». Він з ранку до вечора грався зі мною, і користі з нього в домі не було майже ніякої. Часто бувало так, що він стояв на вулиці і чекав, коли я повернуся з школи.

На півдорозі між нашим будинком і школою була стара покинута амбалама. [АМБАЛАМА — місце для відпочинку біля до роги.] За чорною від грязюки кам'яною огорожею росло кілька кокосових пальм. Джінна видирався на дерево, зривав ще зелені кокосові горіхи й кидав їх униз, я роздавав їх хлопцям.

Повернувшись додому, я жбурляв підручники й грифельну дошку на стіл чи на ліжку й біг на вулицю гратися з своїми друзями.

Джінна, якого не лякала лайка й погрози моєї мачухи, був, звичайно, зі мною.

Найбільше ми любили гратися на неширокій смужці піску край густого гаю. Недалеко від того місця був і ставок, до якого вранці йшли купатись селяни. Надвечір до джерела на березі ставка приходили по воду заміжні жінки й дівчата з небагатих родин і слуги заможних хазяїв. Приходили вони туди не поодинці, а вчотирьох чи вп'ятьох. Вони весело про щось гомоніли, потім набирали повні глеки води й розходились по домівках.

Цей гай правив нам за постійну схованку і місце відпочинку. Дерева в ньому розрослися так буйно, що захищали від сонця й дощу не гірше від намету. Намокнути під ними можна було лише під час великої зливи.

По суботах і неділях ми з раннього ранку до пізнього вечора бігали по галявині, що була в тому гаю. Нам не заважало навіть пекуче сонце, бо густі віти дерев давали такий затінок, що ми були наче в курені.

Одного дня, зібравшись уп'ятьох, ми почали міркувати, в яку б іще гру нам погратись.

— Не хочу більше грати в схованки, — сказав Джінна. — Весь час ховайся та ховайся. Набридло.

— А мені всі наші ігри набридли, — мовив Ширипала.

— Коли так, — сказав я, — то давайте грати в розбійників.

Почувши цю пропозицію, всі четверо хлопців радісно заплескали в долоні.

— А як грати в розбійників? — спитав Ранадева.

— Зараз почувеш.

І я розповів хлопцям, як грати в розбійників. На закінчення я сказав, що вже сьогодні ми можемо здійснити який-небудь подвиг.

— Ватажком буду я! — оголосив я і глянув на хлопців владним поглядом. — Розбійники повинні без ніяких суперечок виконати будь-який мій наказ, бо я ватажок дуже грізний і лютий. Зрозуміло? Розбійник, який порушить звичаї ватаги чи не послухається ватажка, дістане найстрашнішу кару. Ніхто з розбійників не має права розголошувати імена членів ватаги і ватажка. Зрадника скарають на горло. Все зрозуміло?

Всі хлопці, крім хороброго Джінни, злякано перезирнулись.

— Карати на горло не треба. Це ти вже занадто, — мовив Ширипала.

Цей гай правив нам за постійну схованку і місце відпочинку. Дерева в ньому розрослися так буйно, що захищали від сонця й дощу не гірше від намету. Намокнути під ними можна було лише під час великої зливи.

По суботах і неділях ми з раннього ранку до пізнього вечора бігали по галявині, що була в тому гаю. Нам не заважало навіть пекуче сонце, бо густі віти дерев давали такий затінок, що ми були наче в курені.

Одного дня, зібравшись уп'ятьох, ми почали міркувати, в яку б іще гру нам погратись.

— Не хочу більше грати в схованки, — сказав Джінна. — Весь час ховайся та ховайся. Набридло.

— А мені всі наші ігри набридли, — мовив Ширипала.

— Коли так, — сказав я, — то давайте грати в розбійників.

Почувши цю пропозицію, всі четверо хлопців радісно заплескали в долоні.

— А як грати в розбійників? — спитав Ранадева.

— Зараз почувеш.

І я розповів хлопцям, як грати в розбійників. На закінчення я сказав, що вже сьогодні ми можемо здійснити який-небудь подвиг.

— Ватажком буду я! — оголосив я і глянув на хлопців владним поглядом. — Розбійники повинні без ніяких суперечок виконати будь-який мій наказ, бо я ватажок дуже грізний і лютий. Зрозуміло? Розбійник, який порушить звичаї ватаги чи не послухається ватажка, дістане найстрашнішу кару. Ніхто з розбійників не має права розголошувати імена членів ватаги і ватажка. Зрадника скарають на горло. Все зрозуміло?

Всі хлопці, крім хороброго Джінни, злякано перезирнулись.

— Карати на горло не треба. Це ти вже занадто, — мовив Ширипала.

— Ні, ні! Обов'язково треба. Без цього з нас не буде справжніх розбійників. Раніше було ще гірше — зрадника розрубували навпіл, а половини вішали на дереві.

Ці слова переконали Ширипалу, і він перестав сперечатись.

— Так от. Джінна буде в нашій ватазі грабіжником. Він повинен ходити голий, тільки на стегнах чорна пов'язка. В давні часи грабіжники намащували все своє тіло яким-не-будь жиром. Якщо хтось пробував їх схопити, вони просто вислизали з рук. Всі розбійники повинні носити на очах чорну пов'язку, щоб ніхто не міг їх упізнати.

— Та ми ж тоді самі нічого не побачимо! — вигукнув Дангадаса.

— Все побачимо. Проріжемо в пов'язках дірки і побачимо. Коли грабіжник залазить у будинок, ватажок і всі інші розбійники стоять на вулиці і охороняють цей будинок. Якщо хто-небудь ітиме вулицею, ми накидаємось на нього й зв'язуємо. В тому ж разі, якщо він починає чинити опір, я вбиваю його мечем. — Тут я грізно звів свого меча, якого зробив із залізного обруча, і одним єдиним ударом зрубав вершечок кідарама. [КІДАРАМ — дерево родини цитрусових.] Рясно порослий листям, цей вершечок прошелестів у повітрі і впав біля наших ніг. Хлопці, вражені моєю вправністю, зачаровано дивились на мене.

— Залізеш у будинок, — напучував я Джінну, — забирай золоті прикраси та інші коштовні речі і негайно ж лізь назад. Якщо хтось побачить тебе й надумає затримати, ти повинен одним ударом збити його з ніг і тікати. Але ні за яких обставин чіпати дітей ти не маєш права. Скажіть мені, ви чули про Алі-бабу і сорок розбійників?

— Чули! Чули! — дружно закричали хлопці.

— Отже, наш план такий: ми надягаємо чорні пов'язки і йдемо до будинку купця Бабуна. Стукаємо в двері і просимо, щоб нас пустили переночувати, — як то зробили сорок розбійників.

— Ні, ні! Обов'язково треба. Без цього з нас не буде справжніх розбійників. Раніше було ще гірше — зрадника розрубували навпіл, а половини вішали на дереві.

Ці слова переконали Ширипалу, і він перестав сперечатись.

— Так от. Джінна буде в нашій ватазі грабіжником. Він повинен ходити голий, тільки на стегнах чорна пов'язка. В давні часи грабіжники намащували все своє тіло яким-не-будь жиром. Якщо хтось пробував їх схопити, вони просто вислизали з рук. Всі розбійники повинні носити на очах чорну пов'язку, щоб ніхто не міг їх упізнати.

— Та ми ж тоді самі нічого не побачимо! — вигукнув Дангадаса.

— Все побачимо. Проріжемо в пов'язках дірки і побачимо. Коли грабіжник залазить у будинок, ватажок і всі інші розбійники стоять на вулиці і охороняють цей будинок. Якщо хто-небудь ітиме вулицею, ми накидаємось на нього й зв'язуємо. В тому ж разі, якщо він починає чинити опір, я вбиваю його мечем. — Тут я грізно звів свого меча, якого зробив із залізного обруча, і одним єдиним ударом зрубав вершечок кідарама. [КІДАРАМ — дерево родини цитрусових.] Рясно порослий листям, цей вершечок прошелестів у повітрі і впав біля наших ніг. Хлопці, вражені моєю вправністю, зачаровано дивились на мене.

— Залізеш у будинок, — напучував я Джінну, — забирай золоті прикраси та інші коштовні речі і негайно ж лізь назад. Якщо хтось побачить тебе й надумає затримати, ти повинен одним ударом збити його з ніг і тікати. Але ні за яких обставин чіпати дітей ти не маєш права. Скажіть мені, ви чули про Алі-бабу і сорок розбійників?

— Чули! Чули! — дружно закричали хлопці.

— Отже, наш план такий: ми надягаємо чорні пов'язки і йдемо до будинку купця Бабуна. Стукаємо в двері і просимо, щоб нас пустили переночувати, — як то зробили сорок розбійників.

Нам відчиняють, ми вдираємось у будинок, забираємо все, що треба. Але спочатку ми повинні зробити невеликий наскок, щоб навчитись.

Я зняв з себе пояс із чорної тканини, прорізав у ньому дві дірки, і в мене вийшло щось схоже на маску. Потім я одірвав широку стрічку від саронга [САРОНГ — національний чоловічий одяг.] Джінни і теж зробив у ній дві дірки. Я гадав, що хлопці наслідують мій приклад, але вони не схотіли псувати свої саронги.

— Мене мати наб'є, — сказав Дангадаса.

— Ай-яй-яй! Матері злякався! Справжній розбійник не може бути боягузом!

Троє хлопців не схотіли псувати свої саронги і пішли додому роздобувати чорної тканини.

— Візьми пляшку кокосової олії! — наказав я Ширипалі.

— А нащо?

— Намажемо Джінну.

Ширипала повернувся з клаптем цупкої чорної тканини і пляшкою олії. Дангадаса приніс старий подертий саронг. Джінна одірвав від нього довгу широку смужку і обкрутив її довкола своїх стегон. Потім я помазав його груди й спину олією і зав'язав йому очі.

— Ти що-небудь бачиш?

— Бачу, крізь дірки.

Інші хлопці теж сховали обличчя під масками.

— А де ж наше злодійське начиння? — спитав я.

Хлопці презирнулись. Дангадаса розгублено почухав потилицю.

— У нас дома є невеличкий лом, — сказав він, — я можу його принести, якщо треба.

— Чудово, принеси. А коли знайдеш який-небудь старий кеті, [КЕТІ — великий ніж.] то теж прихопи з собою.

Нам відчиняють, ми вдираємось у будинок, забираємо все, що треба. Але спочатку ми повинні зробити невеликий наскок, щоб навчитись.

Я зняв з себе пояс із чорної тканини, прорізав у ньому дві дірки, і в мене вийшло щось схоже на маску. Потім я одірвав широку стрічку від саронга [САРОНГ — національний чоловічий одяг.] Джінни і теж зробив у ній дві дірки. Я гадав, що хлопці наслідують мій приклад, але вони не схотіли псувати свої саронги.

— Мене мати наб'є, — сказав Дангадаса.

— Ай-яй-яй! Матері злякався! Справжній розбійник не може бути боягузом!

Троє хлопців не схотіли псувати свої саронги і пішли додому роздобувати чорної тканини.

— Візьми пляшку кокосової олії! — наказав я Ширипалі.

— А нащо?

— Намажемо Джінну.

Ширипала повернувся з клаптем цупкої чорної тканини і пляшкою олії. Дангадаса приніс старий подертий саронг. Джінна одірвав від нього довгу широку смужку і обкрутив її довкола своїх стегон. Потім я помазав його груди й спину олією і зав'язав йому очі.

— Ти що-небудь бачиш?

— Бачу, крізь дірки.

Інші хлопці теж сховали обличчя під масками.

— А де ж наше злодійське начиння? — спитав я.

Хлопці презирнулись. Дангадаса розгублено почухав потилицю.

— У нас дома є невеличкий лом, — сказав він, — я можу його принести, якщо треба.

— Чудово, принеси. А коли знайдеш який-небудь старий кеті, [КЕТІ — великий ніж.] то теж прихопи з собою.